

"לבניינה של תורה" – חלק ר"ל

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

## --- עבודת התפילה מתוך רגש והתלהבות! ---



### דבקות בה' דרך התורה

היום מלאו מאתים עשרים ותשע שנים להסתלקותו<sup>1</sup> של אחד מעמודי החסידות, הלא הוא הצדיק המופלא רבי אלימלך מליז'נסק זצ"ל. ודאי ישאלו מדוע בחרנו לעסוק בו?

שואל אני את עצמי פעמים רבות - מה

הוא הדבר שיכול לתת לנו את היכולת להתרומם למדרגה רוחנית עליונה? העולם שלנו נקרא 'עולם' מלשון העלם<sup>2</sup> - משום שהוא מעלים ומסתיר בתוכו את הקב"ה, "הן אתה א-ל מסתתר"<sup>3</sup>.

בפרט בדורנו זה, דורו של משיח, שמחד גיסא זוכה לגילויים מופלאים של תורה, של פנימיות התורה, ומאידך גיסא טובע ושוקע בחומריות עצומה - כפי שרמזו חז"ל על הפסוק- "עני ורוכב על 'חמור'<sup>4</sup> (מלשון חומריות)". הקב"ה ממציא עצמו מתוך ההעלם רק למבקשים אותו.

הדרך המרכזית והעליונה ביותר 'למצוא' את ה' בחשכת ההעלם היא אור התורה. במאמר 'דרך עץ חיים' (נדפס בסוף ספר 'מסילת ישרים', והוא הקדמת הרמח"ל לספרו - 'קל"ח פתחי חכמה'. כדאי לכל בן ישיבה למצוא את הזמן ללמוד מאמר זה) מבאר הרמח"ל את החילוק בין חכמת התורה לשאר חכמות:

**העולם שלנו נקרא 'עולם' מלשון העלם - משום שהוא מעלים ומסתיר בתוכו את הקב"ה... הקב"ה ממציא עצמו מתוך ההעלם רק למבקשים אותו.**

"כי אמת הדבר, שהתורה היא ממש אור אחד ניתן לישראל לאור בו, כי לא כחכמות הנכריות וידיעות החול, שאינן אלא ידיעת דבר מה אשר ישיג השכל בטרחו... וכאשר יעסוק בה (בתורה) האדם למטה

- אור היא אשר תאיר בנשמתו להגיע אותו אל גנזי מרומים, והוא דבר החכם (משלי ו כג): "ותורה אור" - אור ממש, ולא חכמה לבד, ואף גם זאת, הנה בדקדוק גדול נמשלה לאש ובהשוואה מדוקדקת, כי כאשר תראה הגחלת שאינה מלובה, השלהבת היא בתוכה כמוסה וסגורה, אשר בהפיח בה אז תתפשט ותתלהב ותצא מתרחבת והולכת, התורה היא אור ממש, וירמיהו הנביא

<sup>1</sup> בשבוע שעבר הזכרנו את פסק הרמ"א (שו"ע סי תקסח סע' ז' ורמ"א שם) שבשנה מעוברת עיקר התענית והיארציט הוא באדר ראשון

<sup>2</sup> בע"שט בראשית פרשת לך לך

<sup>3</sup> ישעיהו פרק מה פסוק טו

<sup>4</sup> זכריה, ט"ט, עיין בסופה של אגרת של"ב של מרן הרב זצ"ל, וכן בתק"ז



ממשיל אותה לאש - "הלא כה דברי כאש נאום ה'".

צריך להפנים את הפסוק בירמיהו שמוכא שם "הלא כה דברי כאש נאום ה'". כדי לחוש ולהרגיש, כדי להגיע לאש, צריך עמלות בתורה, צריך לנפוח בגחלת הזו כדי שהאש תפרוץ, ואנחנו יודעים כמה קשה עמל התורה שהוא הדבר המרכזי בישיבה, ובישיבות בכלל - כל כך הרבה במשך שעות היום והלילה! כמה מסירות נפש, עמל ומאמץ, שבירת המידות, כמה קשה עיונה של תורה הנצרך כדי לזכות "לאור הזה ממש".

### דבקות בה' דרך התפילה

החסידות עמדה על כך שהדרך הזו של דבקות בה' דרך לימוד התורה, אין היא נחלת הכלל. לא כולם מסוגלים להצליח להעמיק ולחדור לעומק הנפלא והאין סופי של

תורה, ולראות את האור האלוקי הגנוז בה. התפילה לעומת זאת, היא הדרך בה יכול כל יהודי להגיע לדבקות בה'. אחד משלושת העמודים עליהם עומד העולם היא עבודת הקורבנות<sup>5</sup>. בימינו, שבטלה עבודת הקורבנות, ממלאת את מקומה עבודת התפילה<sup>6</sup>. עניין הקרבנות הוא 'ההתקרבות' לה'<sup>7</sup>, וכך הוא גם עניין התפילה המאפשרת לנו לקרב שמיים וארץ, לקרב אותנו לשמיים, למדרגה

<sup>5</sup> אבות א', ב': על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים: פירש ר"ע מברטנורא: 'עבודת הקורבנות'.

<sup>6</sup> ברכות כו ע"ב-רבי יהושע בן לוי אמר: תפלות כנגד תמידין תקנום.

<sup>7</sup> שם משמואל שמות פרשת ויקהל שנת תרע"א

עליונה. לדאבוננו, כבר אמרו חז"ל במסכת ברכות<sup>8</sup> שהתפילה היא מן הדברים "העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם", לא רואים כמה שגבה מעלת התפילה.

התפילה מאפשרת דבקות, מאפשרת הרגשה נפלאה של דבקות באור ה' האין סופי שנמצא בעולם במציאות, היינו דבקות בהקב"ה. רבי אלימלך זצ"ל המשיל את הדבר<sup>9</sup> לאב ובנו הנוסעים יחד למרחקים. במהלך מסעם הגיעו ליער מלא פירות ומגדים. ביקש הילד מאביו: אבא, רוצה אני לרדת לקטוף מן הפירות המופלאים שביער. הסכים האב, הוריד את בנו מכתפיו ואמר לו: בני יקירי, אתה

### התפילה מאפשרת דבקות, מאפשרת הרגשה נפלאה של דבקות באור ה' האין סופי שנמצא בעולם במציאות, היינו דבקות בהקב"ה.

עלול לתעות ביער הגדול הזה, יש בו הרבה פירות מבלבלים, עצתי לך - מידי פעם תצעק: "אבי! אבי!" ואענה לך: "בני! בני!", כך נשמור על קשר. אם לא תשמע את

הקריאה שלי ותרחק, דע שאתה בסכנה ותתחיל לרוץ מהר לכיוון היציאה מן היער לחזור אלי. היער הוא כמובן משל לעולם הזה, וצעקות הבן אל אביו הן התפילות.

הדברים הללו מזכירים לנו מיד את דברי ריה"ל על התפילה בספר הכוזרי. במאמר שלישי, מדבר ריה"ל על החסיד אשר לא אומר את מילות התפילה "כצפצוף הזרזיר" וכמצוות אנשים מלומדה, אלא מכון בתפילתו. עבור החסיד המתכוון ומתאמץ בתפילתו - "תהיה שעת התפילה

<sup>8</sup> ברכות ו' ע"ב על הפסוק "כרם זלת לבני אדם".

<sup>9</sup> דברי שמואל בפרשת בחקתי



... כגרעין הזמן ופריו ... וזו היא טובת נפשו וזהו מזון הנפש". כולנו נכספים ומתאמצים להביא עצמנו למדרגה שכזו, שברגע שאדם גמר להתפלל הוא כבר מחכה לתפילה הבאה, להתקשרות עם הקב"ה (גם אם הוא הולך ללמוד תורה...).

## השכל והלב-אי אפשר לזה בלא זה

מה ההבדל בין רבי אלימלך במשל שהמשיל, לבין דברי ריה"ל בספר הכוזרי עליו אנו אמונים כל הזמן? התשובה, לעניות דעתי, כל כך פשוטה: ריה"ל מדבר אל השכל, ורבי אלימלך אל הלב!

יש לנו ספרים נפלאים בלימוד עניין התפילה - ואני משוכנע שרבים כאן לומדים על התפילה, אך רבי אלימלך מדבר אל הלב. רבי אלימלך נותן משל של לב משום שהתפילה היא עבודה שבלב! תפילה היא לא עבודת השכל בלבד,

תפילה היא עבודת הלב. רבי אלימלך כתב את 'צעטיל קטן' - הנהגות לאדם שרוצה לעבוד את ה' קצת יותר מהשגרה הרגילה של: לבוא, להתפלל, ללכת, לאכול, לישון... כך כתב שם<sup>10</sup>: "אלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם... ירגיל עצמו להתפלל בכל כוחו, ובקול המעורר הכוונה לדבק המחשבה לדיבור".

## הקול מעורר הכוונה

תפילה זו עבודה קשה, עבודה שבלב. תפילה צריכה כוונה, הקול מעורר הכוונה

- כמה אנו מתרוממים בתפילות הימים הנוראים כשאנחנו מתפללים בקול, כשאנחנו שרים. יתבונן אדם בתפילות של חסידים ויראה כמה התעוררות של הקול יש בתפילתם. לעומת זאת, אדם יכול לפעמים להיכנס למקום שיש בו תפילה, וחלילה, יסלחו לי חריפות דבריי, מרגיש כמו שנכנס ל'חדר מתים'. תפילה צריכה התלהבות הנפש, התלהבות הנפש באה מהרגשת הלב, מהרגשת קירבה להקב"ה! כמה תענוג להתפלל בישיבה ולשמוע את הקהל עונים ואומרים בקול רם: "יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא!" "קדוש קדוש קדוש!" מי לא מרגיש זאת?

בית המדרש מתרומם! יש עבודה, יש כוונת הלב, יש תפילה! אין 'חדר מתים', חלילה. קל יותר להגיד 'שמע ישראל' בשפה רפה, קשה יותר להגיד באופן שההלכה דורשת<sup>11</sup> - בקול רם! הלב שלנו מתעורר מכת הקול: "אבא! אבא!"

"בני! בני!". מי שלומד את ספרו המופלא והקדוש של רבי אלימלך - 'נועם אלימלך', ספר עמוק שהיה על שולחנם של גדולי הדורות<sup>12</sup> וגדולי הדור, יודע ומבין שהוא לא מדבר ממשיל משלים לעמי ארצות והדיוטות שיצעקו. רבי אלימלך במשנתו על התפילה מבאר שהתפילה אין עניינה רק להשלים את צרכי האדם - הרוחניים או הגשמיים, על אף שוודאי היא עושה זאת (בחסדי ה')

**מה ההבדל בין רבי אלימלך במשל שהמשיל, לבין דברי ריה"ל בספר הכוזרי עליו אנו אמונים כל הזמן? התשובה, לעניות דעתי, כל כך פשוטה: ריה"ל מדבר אל השכל, ורבי אלימלך אל הלב!**

<sup>11</sup> שו"ע ורמ"א סימן ס"א סעי' ד' - 'נוהגים לקרוא פסוק ראשון בקול רם כדי לעורר הכוונה'. ועייש סעי' כו' שו"ע ורמ"א  
<sup>12</sup> מקובל בשם הגר"ז בעל התניא שאמר: בעוד ספר התניא שלי של בינונים, הרי ספר 'נעם אלימלך' הוא ספר של צדיקים.



חיבור המח והלב, את זה אנחנו צריכים לבקש מהקב"ה: להיות קרובים אליו, להתרומם!

העולם אומר שיש משקה שהוא "טעם החיים"... טעם החיים באמת הוא לזכות לדבקות בקב"ה - "ואתם הדבקים בה" אלוקיכם חיים כלכם היום"<sup>17</sup>.

### להאמין בכוחה של תפילה

אומר רבי אלימלך זצ"ל<sup>18</sup>: "תדאג תמיד על צרות ישראל, תתפלל עליהם, על טובתם והשפעתם

שישפיע עליהם ה' יתברך כל טוב, ולבטל מעליהם כל הגזרות". אמש הייתה סייעתא דשמיא גדולה - כמעט התבצע ליניץ' נורא בשני חיילי צה"ל, אני מאמין באמונה שלמה וברור לי שהטבח נמנע משום שבבית המדרש אומרים 'שיר המעלות' על צרות ישראל! לא תמיד רואים את השפעת התפילות, אולי אם היינו

מתפללים יותר היינו רואים יותר, אך אמש זה גרם להתעוררות הצבא בצורה הנכונה למנוע הטבח, כשאנחנו מעוררים למטה, אומר נפש החיים, זה מעורר למעלה.

איך כל כך ברור לי? כך חונכתי בבית המדרש הזה אצל רבותינו: במלחמת המפרץ הייתה התראה על טילים, עמד מוריניו ורבינו הרב יעקב כץ שליט"א כאן ובכה באמירת תהילים בכוונה. אני עמדתי

הניתוח של יהודה יצחק בן איריס עבר בהצלחה, בכח תפילת רבים). התפילה היא התכלית! כל מה שיש, או אין, בעולם הזה, הוא אמצעי כדי שבאמת נבוא להתפלל, היינו להדבק בה'. כפי שאומר רבי אלימלך בפרשת ויצא<sup>13</sup> על הפסוק "נפתולי אלוקים נפתלתי": "דהינו שעל ידי התפילות הזכות במחשבות טהורות נידבק בו יתברך"

רבי אלימלך כתב באחד המקומות<sup>14</sup> שהתפילה היא 'כהררים התלויין בשערה'<sup>15</sup>, שאפשר

לאבדה בקלות - אפשר לחיות מאה עשרים שנה ולא להתפלל, חס וחלילה, אפילו פעם אחת! לא לחיות! התפילה העיקרית היא "שיעזרהו ולא יעבור ממנו!", זה מה שצריך לבקש מהקב"ה: 'אבא! אני רוצה להרגיש שאתה אבא שלי!'. כמה הכוזרי מקבל תרגום של לב - אי אפשר בלי לב, ואי אפשר

בלי שכל! בדורנו, כתב הרב זצ"ל באגרת<sup>16</sup>: "בדורות האחרונים יפה לנו מאד כל שיחתם של תלמידי הגר"א יחד עם תלמידי הבעל שם טוב, שהיו עומדים במצב כ"כ ניגודי זה לעומת זה בשעתם".

<sup>13</sup> בראשית ל', ח'

<sup>14</sup> נועם אלימלך בראשית פרשת וירא: "בכל יום צריך לדאוג על יום המחרת שלא יפול חס וחלילה מקדושתו, כי עבודתו יתברך הם כהררים התלויים בשערה שאם לא יזהר בעבודתו ויחסר בה כחוט השערה אזי מיד והשטן על ימינו לשטנו חס וחלילה ומפילו ממדרגתו ולכן צריך חיזוק מאוד בתפילה ובתחנונים יומם ולילה להשם יתברך שיעזרהו ולא יעבור ממנו"

<sup>15</sup> חגיגה י' ע"א

<sup>16</sup> אגרות הראי"ה, אגרת רס"ו, עמ' ש"ד

<sup>17</sup> דברים ד', ד'

<sup>18</sup> נועם אלימלך פרשת קדושים



הכותל ושכמותה. אנו רוצים עוד יותר לעלות, להתרומם, לחיות! רוצים יותר דבקות בה'. דומני שצריך ללמוד מהחסידות את העניין הזה של תפילה, של עבודת התפילה: לעבוד בתפילה, להתאמץ בתפילה, להתאמץ בפה בקול, להתאמץ בכוונת הלב, שהתפילה לא תהיה כצפוף הזרזיר, מי שיזכה לעשות את הדבר הזה יזכה לחוש בנועם הנפלא של התפילה, הנועם הנפלא של "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כלכם היום".

לידו, ומיד אחרי התפילה הגיעה הבשורה שהיה נס בסייעתא דשמיא, מה שהעולם קוראים 'מזל'. אמר לי הרב בשקט: 'מי שלא מאמין שהתפילות שהתפללנו פה עכשיו פעלו, יש לו בעיה באמונה'.

מבקש אני לסיים במסורת מעניינת: אביו של הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, הרב חיים לייב אויערבאך זצ"ל, העיד ששמע מיהודי זקן שהיה מתפלל בבית הכנסת 'צמח צדק' של חסידי חב"ד הסמוך אלינו, ששמע מאביו שזכה לשבת בחצרו של רבי אלימלך מליזנסק. הוא סיפר לרב חיים לייב, איך בכל סעודה

שלישית רבי אלימלך היה מדבר ומתאר לחסידיו את דורנו, דורו של משיח. רבי אלימלך היה בעל רוח הקודש גלויה וכך אמר: "הקב"ה יעביר, כביכול, חבל דרך כל הגלויות וכולם יחזיקו בו, בשלב מסוים יאחז הקב"ה בחבל ויטלטל אותו חזק!! הטיפשים

יעזבו את החבל מתוך מחשבה שכנראה אין הקב"ה חפץ שיחזיקו בזה החבל" ומה יקרה חלילה כשעוזבים את החבל?... (סידור 'עבודת אלימלך', סעודה שלישית). רמז כאן לנסיונות גדולים שבדור הגאולה ועלינו לאחוז בחבל חזק חזק ולהיות דבוקים בהקב"ה.

אשרינו שרואים בישיבה בני חמד צעירים, יושבים בבית המדרש לומדים, מתעלים בתורה, ועומדים בניסיונות עצומים, מדהים כמה נחת רוח יש בשמים, מישיבת

**דומני שצריך ללמוד מהחסידות את העניין הזה של תפילה, של עבודת התפילה: לעבוד בתפילה, להתאמץ בתפילה, להתאמץ בפה בקול, להתאמץ בכוונת הלב, שהתפילה לא תהיה כצפוף הזרזיר.**

